

Bir ressamın anatomisi:

Çizgisel desenin kuvvetli olduğu, ifadeci bir dışavuruma dayalı bir dil kuran Mehmet Gülerüz. Ayrıca "aydın" kimliğini ve sanatçı onurunu korumaktaki ısrarı, birçok genç sanatçıya örnek olacak nitelikte. Neşet Günal, Komet, Neşe Erdok gibi toplumsal gerçekçi dile sahip önemli ressamlar arasındaki Gülerüz'ün Retrospektifi bütün bunları derli toplu görebilmek ya da keşfetmek için iyi bir fırsat.

FIRAT ARAPOĞLU

Okuyucuların bazılarını Gezi Direnişi'nin başlangıç tarihlerinde, polis müdahalesi esnasında, üzerinde DİSK'in önlüğüyle Taksim Meydanı'ndaki direğin dibinde oturmuş, nefes almaya çalıştığını gösteren fotoğrafından anımsayacaklar. Sosyo-kültürel değişimlere ve politik gelişmelere duyarlı, çizgisel bir üsluba sahip çalışmalarıyla tanınan ressam Mehmet Gülerüz bahsettiğim. Sanatçının geniş ölçekli "*Ressam ve Resim: Mehmet Gülerüz Retrospektif*" başlıklı sergisi 8 Ocak tarihinde İstanbul Modern'de açıldı. Sergide izleyiciler, sanatçının 1960'lı yıllardan günümüze uzanan üretim sürecine ve evrimine şahit olacaklar.

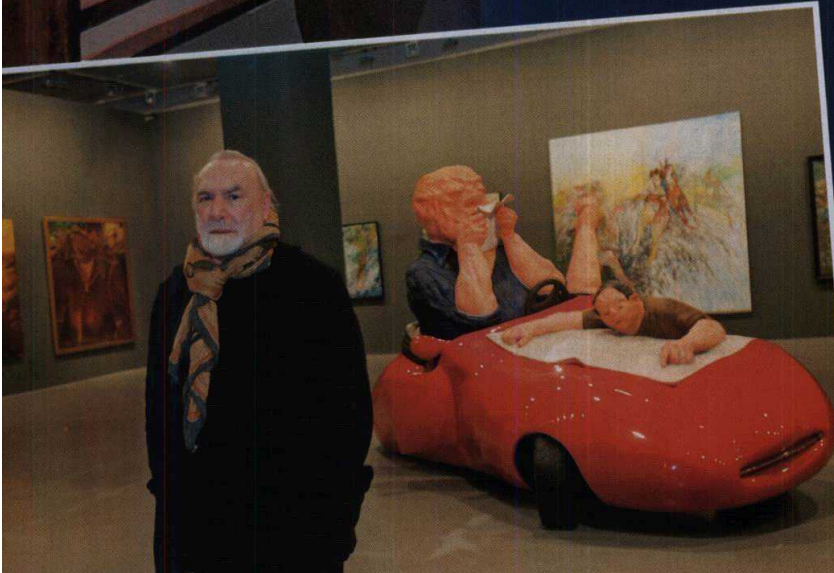
ÜLKENİN VE GÜLERYÜZ'ÜN 'DÖNEM'LERİ

Mehmet Gülerüz, figüratif; diğer bir deyişle gerçek dünyaya referans veren çalışmalarını tanınmakta. İlk başlarda sıra dışı insan ve hayvan figürlerini ele alan ve bir tür "maske düşürme" arzusu olarak nitelendirilebileceğimiz çalışmalar üretti. Bu sıra dışılığın 1970'lere doğru, toplumcu gerçekçi bir tarza evrilerek kent yaşamı, sınıf çelişkileri ve iktidar kaynağı konulara kaymaya başladığı

görülmekte. Nitekim Sergide yer alan "*Trolleybüs Biletçisi*" (1970) ve "*Manav*" (1966) çalışmaları, sanatçının zaman diziminde tam da bu dönemi temsil etmekte. Böylelikle 1960'ta ilk darbesini yaşayan Türkiye Cumhuriyeti'ndeki siyasal, sınıfsal ve toplumsal değişimler sanatçının yapıtlarında görülmeye başlamıştır.

1970'lerin başında Paris'e giden ve burada teatral jestlere dayalı, anlamlı eylemlere odaklanmış görsel bir sunum olan bir "happening" (oluşum) gerçekleştiren Gülerüz'ün, aynı zamanda "heykel" sorgulamalarına ve üretimine de başladığını öğrenmekteyiz. Sergide yer alan "*General Seris*" de, artık politik eleştirinin ve kara mizahın kullanımının sanatçının yerleşik bir tutumu haline geleceğinin ilk ipuçlarını gösteriyor. Bu dönem hem Paris'in canlı ortamı hem de Türkiye'deki istikrarsız siyasi süreç sanatçıyı derinden etkilemiş görünmekte. 1971 darbesinin örgütlenme, toplantı ve seminerleri yasaklamasıyla birlikte sendikalar, basın, radyo ve televizyon ve üniversitelerin tahakküm altına alınmaya başlaması, bugün de rahatlıkla empati kurabileceğimiz bir ortamı işaret ediyor. İşte böyle bir siyasallığın hakim olduğu süreçte, Gülerüz'ün bu dönemde yer yer deforme ettiği hayvan figürleri önemli rol oynamakt. Dönemin politik ortamının keskinliğinde, Gülerüz'ün "masalsı" bir anlatıma başvurarak, kara mizah ve toplumsal eleştiriyi görünür kıldığına da söyleyebiliriz. Bir ek daha yaparak devam edelim: Sanatçının kente olan ilgisinin İstanbul, Paris ve New York eksenli olarak nasıl geliştiğini ve dönüştüğünü de keşfedebileceksiniz sergide, yani kentin Gülerüz için ne kadar önemli olduğunu.

1980'ler ve 1990'lar döneminde sosyo-politik temaları ele almayı sürdüren sanatçı, darbe sonrası neo-liberal ve neo-muhafazakar yükseliş ve çekişle birlikte, 1990'larda fazlasıyla görünür olacak yeni orta sınıfı tema edinmeye

sol 25 OCAK 2015

53

Mehmet Güleriyüz

başlamıştır. Gerçi bu dönemi ikiye ayırmak da gerekiyor: New York'a yerleştiği süreçte hayvan figürleri ve özellikle sergide görülmesi gereken panayır cambazı *Gasparino* çalışmalarını, bir tür içe çekilme olarak görülebilir. Ama sergide yer alan *Yarış Arabası* (1986) heykeli ve diğer bu dönem çalışmalarında, sınıfsal analizlerin ve çatışmaların metaforik anlatımlarına şahit olacaksınız. AKP'li 2000'li yıllar ise bir yanda içinde bulunduğumuz ve baskılarını her daim hissettiğimiz bir siyasal, kültürel ve ekonomik "sosyal mühendislik" sistemini, öte yandaysa halkın arzularını yansıtan bir imgeler sunumunun olgun hallerini örneklendirmekte. Kentsel dönüşümle birlikte "mekânın dönüşümü", sol liberallerin omurgasız duruşları gibi birçok aktüel siyaset konusu, Güleriyüz desencililiği ve boya kullanımıyla ifade buluyor.

GENİŞ ÖLÇEKLI BİR SANAT HAYATI

Serginin düzenlemesi birçok açıdan yetkin niteliklere sahip: Dönemselleştirmelerin sanatçıyı birebir ifade eden metinlerle düzenlenmiş olması ve bir üstünlük oluşturmadan verilmesi, izleyicinin birebir Mehmet Güleriyüz çalışmalarını baş başa kalmasını sağlıyor. Sergi giriş

kısımındaki özyaşamöyküsüne ait zaman dizimi, Güleriyüz'ün "*Gariplikler Müzesi*" etkinliği ve 1960'ların başındaki tiyatrocü kimliğinin sunumu da gayet açıklayıcı.

Sergi mekânında etkili olmayan iki kısım var kanımca: Birincisi sanatçının Can Yücel'in doğum yılı için düzenlenen tiyatro temsiline dair çizimlerinin projeksiyondan yansıtıldığı kısım için daha açıklayıcı ve etkili sunumu düşünülebilirdi. İkincisi ise yine aynı odanın bir arkasında bulunan, Mehmet Güleriyüz'ün Ayşegül Sönmezay'ın hazırladığı *Resmigeçit* kitabında sanata dair düşüncelerini belirttiği etkili kısımların birer "aforizma" olarak duvarlarda yer aldığı kısım. Bu metinlerin sergi mekânına dağıtılması çok daha etkili bir sunum olabilirdi; bu haliyle farklı zamanlara, mekânlara ve ruh durumlarına ait açıklamaların aynı mekândaki sunumu, serginin bir parçası değil, ancak bazı kitapların arkalarındaki spot başlık dizimleri olarak değerlendirmeye alınabilir. Bunların dışında sergi kataloğunun etkili olduğunu belirtirim: Bir sanat tarihçisi ve serginin de düzenleyicisi olan Küratör Levent Çalkoğlu'nun metni ve Mehmet Güleriyüz-Nilüfer Göle söyleşi, katalogdaki görselleri

anlamlandıran girişimler.

Çizgisel desenin kuvvetli olduğu, ifadeci bir dışavuruma dayalı bir dile sahip Mehmet Güleriyüz. Böylece Neşet Günal, Komet, Neşe Erdok gibi toplumsal gerçekçi ressamlar arasında ve sergi bunu derli toplu görebilmek ya da keşfetmek için iyi bir aracı. Mehmet Güleriyüz'ün çalışmalarının amacı salt "estetizm" ya da güncel sanatın kolay tüketilebilir tarafında değil. "Gösteri dünyası"nın parçası olmayan, apayrı "yeni"yi içeren bir yapıda. Belki kendini bazen fazlaca tekrar etmesi ya da yer yer "erkeksi" bakışı öne çıkarması not düşülebilir, ama birer dönem örneklemesi verebilecek işlere sahip olmasıyla birlikte Yüksel Arslan gibi isimlerle Türkiye Sanatı Tarihi'nin ufuk açıcı isimleri arasında olduğunu unutmamalı. Öte yandan "aydın" kimliğini ve sanatçı onurunu korumasındaki daimi tutkununu birçok genç sanatçıya örnek olması gerekli; zira günümüz idollerini ısrarla birer turne yıldızları haline gelen bienal demirbaşları olarak gösterilmekte. Sergide Ayşegül Sönmezay'ın söyleşilerini yaptığı *Güldüğümeye Bakma* ve metinde bahsettiğim *Resmigeçit* kitaplarına bakmanızı öneririm. ■

